

ТИЖЕНЬ УКРАЇНСЬКИЙ WEEKLY NEWSPAPER UKRAINIENNE TKIDEN

Число 5, рік видання I. 15 листопада 1925 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 15 листопада 1925 року.

Українська політична еміграція — це сіль в оці сучасним червоним окупантам України. Вони роблять все, щоб розкласти, перетягти на свій бік, знищити її — на це йдуть гроші, над цим працюють численні агенти. Та пропаганди, провокації, амнестії не вистачає: довелося теперішнім володарям нашої поневоленої землі піти проти самих себе та зробити, щоб хоч якийсь час вдергатись, уступки твердій волі нашої нації до незалежного, державного існування оголошенням, що правда на папері тільки, «самостійності» та нарешті «українізацією» державного апарату.

Особливі надії покладали вони на останнє. Ось і допіру намістник Його Величності чи то пак III Інтернаціоналу на Україні п. Чубарь в одному з нечисленних інтерв'ю, цього разу в «Правді», з величезним задоволенням та самопевністю твердить, що напружена праця творча совітів та їх національна політика геть чисто вибивають ґрунт з під ніг еміграції.

Звичайно вони б цього хотіли, вони все роблять, щоб цього досягти, але дарма, шкода і заходів.

Українська політична еміграція існує і існуватиме аж доти, поки не буде досягнено не на папері, а в житті ідеал всього народу нашого — самостійна Україна.

Доки цього нема, доки саму ідею суверенітету української нації надщерблено федерацією з Москвою та затемнено пануванням не одного класу навіть, а дрібненької жменьки над цілим народом, доти нікому не пощастиТЬ вибити ґрунт з під нашої роботи.

І сила наша полягає не в кількості, а в тій ідеї, що нас всіх об'єднує і нам шлях проказує, в нашій непримиреності, внутрішній злотованності та організованності. Міцні духом, свідомі своєї мети ми ведемо й вестимемо далі боротьбу за визволення України та відбудовання державності нашої.

В цій роботі загально-національній, йдучи ріжними шляхами до однієї мети, почуваемо ми єдність волі і чину з усім нашим народом. Саме ті процеси, що відбуваються там, на Україні, додають нам сили і зміцнюють під нами ґрунт.

Про це, спасибі їм, свідчать самі вороги наші.

Читальник ласкавий знайде в цьому числі «Гризуба» статю про сучасні взаємовідносини населення і влади, як їх змальовує офіційна брошуря комуністична: «Партія і село».

І коли в інтерв'ю, що його складено по старих заяловених рецептах «для зовнішнього вжитку», п. Чубарь, росписавши той рай земний, що зветься совітами, раптом вибиває ґрунт з під нашої роботи, то в ліках большевицьких «для вжитку нутрішнього» знаходимо щось інше..

Діагноз, поставлений найвидатнішими майстрами комуністичними, іх лідерами, стверджує з ріст політичної активності селян та сільської інтелігенції на Україні (ст. 48).

Та не одмовимо собі в приемності ще раз навести ipsissima verba самого того ж таки п. Чубаря: «Надзвичайно гострою справою внутрішньої боротьби на Україні на протязі цих п'ятьох років існування радянської влади була національна справа. Национальний щовінізм глибоко в'івся в селянську масу» (32).

Отже маємо зрості політичної активності на селі та національний «шовінізм».

Національна свідомість мас, яку большевики охрестили «шовінізмом», та політична активність села все зростають, наближуючи неминучий кінець окупації на Україні. Ці процеси там, на Україні, ідуть в парі з тією роботою, що провадить еміграція тут, на чужині. Поділені великими просторами землі, ніби нічим між собою не звязані, вони перейняті одним духом, ідуть ріжними шляхами до однієї мети, взаємно одне одного доповнюючи і скріплюючи...

І коли сьогодня ці процеси констатують з скрежетом зубовним, в страсі смертельнім самі жаліфи ча годину, то ще спокійніше. ще з більшою певністю та вірою можемо ми вести далі свою визвольну боротьбу.

І як що справді сьогодня вже під ким тримтить і горить земля і вислизає ґрунт, то ще під ногами теперішніх червоних господарів України.

УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО ТА РОСІЙСЬКА КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ.

«Селянське море таке велике й глибоке, що нашими засобами надзвичайно тяжко це море вздовж і впоперек дослідити, вивчити та направити по шляху комуністичного розвитку». Г. Петровський.

«Партія і село». Харків, 1925 р.

Прочитав я «з журналістичного обовязку» брошуру харківських комуністів про українське село, і мимоволі спадає мені на думку: дожились таки люди до собачої старости.

Вся брошура про партію і село — це суцільна здана всіх попередніх большевицьких позицій. Комуністи міняють фронт, обертаються «лицем до села». Вони чують, що з села віде недобрий вітер, і тому мусять писати довжелезні статті, говорити промови, щоб утихомирити цю бурю, яка має прийти і знесті трухляву большевицьку систему.

Філія Р. К. П. на Україні дуже занепокоєна політичною активністю селянства. Вже не можна тепер цю активність глушити терористичним обухом. Активність виявляється в «самодіяльності, в інтересі до громадських справ широких верств селянства, особливо середняків». Що робити в цих обставинах комуністичним диктаторам? Вони хотять «цио самодіяльність направити по певному річищу», тобто поставити політичну активність селянства під свою контролю.

Для цього власне й складено цю книжечку на сто сторінок про партію та село.

Большевицька теорія поділяє селян на три групи: незаможніх, середняків та «куркулів». Перші дві групі ніби б мали бути підпорукою большевицького режиму, третя група — ворожа комуністам. Але не все так відбувається в житті, як би хотілося комуністичним письменникам. Хоч би взяти ту бідноту, яка й «гадки не має, що можна жити без комуністичної партії». Виявляється, що ця біднота дала в організації комітетів незаможніх селян лише 70 тисяч членів, хоч, як запевняє «всеукраїнський староста» п. Петровський, «незаможницького люду на Україні при наймні 50 відсотків усього сільського населення числиться»... Другий комуністичний лідер п. Квірінг додає поправку до чисел Петровського, а саме: по даним, які має Квірінг, на Україні є 46% селянських хазяйств без робочої худоби і 29,5% з однією штуковою робочого скоту. Отже по над три четвертини селянства — це біднота.

І все ж таки ці незаможні селяні не йдуть до комуністів. Повинні бути для цього якісь причини. Пояснення цього сумного для большевицької влади явища знаходимо в тій самій брошурі.

«Багато комуністів, пише п. Квірінг, поділяє той погляд, що радянську владу може обстоювати лише найзлідениша біднота, а

коли вже селянин придбав собі пару волів та господарює собі, так то вже ворог радянської влади».

Український селянин не хоче бути «принціповим» бідняком, отже краще подалі від тієї партії, яка проповідує такі ідеї. Не може бути для нашого «п'ядька» ідеалом життя того диктатора-комуніста, що засідає десь у сільській раді «без верхньої одяжі й без штанів. А проте е у нього балабайка, і селян, які приходять до сельради, цей безштанько-комуніст розважає своєю грою» (с.100).

Хоч як обдерли нашого селянина, все ж він до санкюлотів-золоторотців «в одну партію» не запишеться. В цьому секрет такого мізерного впливу компартії та комнезамів на селі. Нема вже що й казати про звязок комнезамів з середняками. Середняки цураються їх як зачумлених. Комуніст Лебідь в цитованім збірнику статей доказує, що звязок між комнезамами та середніми селянами «ненадійний, бо комнезами не мають організаційної форми (тобто неорганізовані. Г. К.), не мають засобів упливу на середняків» (ст. 47).

Комуністи на селі — це платні агенти влади. Член партії на селі це державний стипендіят, який одержує 26-28 карбованців на місяць за свою «працю» (ст. 51). В таких умовах можна б було сподіватись великих успіхів комуністичної пропаганди на селі. Але де там! І тепер, як і за життя Леніна, «в народній масі комуністи крапля в морі» (слова Леніна), і відбувається де далі більша ізоляція компартії від селянства.

Третю групу складають так звані «куркулі». Про зрист «куркулів», про їхній вплив на всю селянську масу багато пишеться в большевицькій пресі. На провірку виходить, що на селі багатших хазяїв є всього 2, 3 % (ст. 94). Коли взяти на увагу, що до куркулів-глитаїв комуністичне начальство зачисляє всіх «більше-менше забезпечених господарів, що мають де-яке хаяйство», то зрозуміло, що «куркулівська небезпека» зростає в очах комуністів надзвичайно.

Большевицька практика кожного самостійного господаря-селянина до недавнього зачисляла в категорію «контрреволюціонерів». З цими хаяйновитими селянами окупаційна російська влада боролася методами «розкуркулювання», простого грабування їхнього майна, яке передавалося членам комітетів незаможних селян. Але цей спосіб боротьби з «куркулями» не виліпивав себе: з одного боку з'явилася небезпека в тому, що бувші незаможні, поділивши чуже майно, самі поробляться «куркулями», єо іпсо, «контрреволюціонерами» і «ворогами радянської влади». З другого боку, часто повторюються факти, про які повідомляє в своїх статтях п. Квірінг:

«Бідний селянин одержав борону й плуг, а коняки у нього не було, плуг постояв, і іржа його взяла». Пан Квірінг після стількох років безглуздої політики «розкуркулювання» нарешті звернувся до голови по розум і відкрив таку «Америку»:

«Політика розкуркулювання, з передачею одібаного майна окремим господарствам, економічних наслідків ніяких дати не може» (66). Звісно, пан Квірінг помилляється, коли каже: «ніяких», ніяких добрих наслідків, а поганих — скільки хочеш.

Попікнісь на «комнеземах» та на «куркулях», компартія рішила йти іншим шляхом. Був період *Sturm und Drang* большевизму, коли гарячим головам здавалося, що до комунізму лише один крок. Про невдачу політики «негайного комунізму» аж тепер меланхолійно пишуть большевицькі діячі:

«Ми на Україні політику «комунії» провадили з самого початку, ще 18 і 19-го року, і тоді з цією політикою провалились» (66). Тому то тепер, після експерименту з «комунією» на селі, комуністичні верховоди співають уже зовсім іншо:

«Товарищі селяне, нам слід признатися, що на селі у нас нема ніякого соціалістичного будівництва (79). «Соціалізм» большевиків такий невибагливий, що він подається до вчорашньої «дрібно-буржуазної» кооперації:

«Тепер ми маємо право сказати, що простий зріст кооперації для нас totожній зі зростом соціалізму» (66.).

Отже далі з таким «комуністичним будівництвом» іти вже нікуди.

Цікавий факт: у цітованій книжці вже нічого не говориться про «всесвітню революцію» та про комуністичний интернаціонал. За те багато віддано уваги «куркулям», обороні інтересів заможніших селян перед зазіханням сільських безштанків-комуністів, «що хотіли б відновити систему військового комунізму, коли вони мали змогу розкуркулювати» (68). Зворушуюча картина: сам пан Петровський мусить вияснити сільським золоторотцям-комуністам «святе право власності» і виставляє як зразок гідний наслідування — *horribile dictu*, — західно-европейського «тупого буржуза»:

«Швайцарець-господарь за те, що з його дерева зірвуть кільки листочків, зчиняє бучу, а в нас без жалю ламають дерева, роблять потрави і т. д., ніби так і треба» (15). Справді, чи не «умиленія достойная картина», мовляв славної памяті мандрований як Шварковський.

Ідеал загальної рівності в бідності остаточно похованій в большевицькій теорії. Тепер уже комуністичні голови висловлюють побажання «щоб усе селянство було сите», бо «нам потрібне багате слянство» (94). Чуете? Так от і здається: ще трохи, трохи... і з солодких, медоточивих уст комуністів ми почуємо слова доброго Генриха IV про «курку в юшці кожного селянина». Одна тільки ріжниця й есть, що той справді про того селянина дбав, а ці його до щенту отирали і край багатий в велику руйну повернули.

Послухайте-но! Комуніст Kvіrіng співає цілий гімн власницьким, хазяйським інстинктам українського селянства: «Хай середняк буде певний, що в двох парах його волів немає а ні крихти контрреволюції, що він може не боятися завести собі ще яку свиняку (а стиль! зважте тільки єдне: «свиняку!»!) — який *couleur local*, як це глибоко «в дусі української мови»!! Видно таки «українізація» справді захопила самі верхи комуністичної партії. Г.К.), вівці то що. Як ми знаємо, незаможник в масі своїй хоче вибитися на середняка. Хай спитають усіх безкінних господарів, чи хочуть вони мати одну або дві коняки, або пару волів, плуга, та все, що треба в господарстві. Заздалегідь ясно, яка буде

відповідь: всі 90 % незаможників скажуть, що хотіли б вибитися в середняки». (97).

З цього ми бачимо наочно причину катастрофи всієї т. званої комуністичної політики большевиків на селі: селянство не прийняло примітивного егалітаризму, і большевизм мисів піти на уступки. Економічні потреби імперії, якою керує російська компартія, перемогли їхню фантастичну теорію. Большиники невдоволено помічають, що в українськім селі «продовжують зростати капіталістичні відносини. Буржуазна контрреволюція буде використовувати цей зрист, щоб вигострити проти нас нову зброю». («Комунист» 3 жовтня 1925 року). Але навіть перед лицем цієї небезпеки комуністична влада мусить робити дальші уступки селянським масам економічні, обмежувати владу комнезамів на селі.

В харківському «Комуністі» з 28 жовтня ц. р. вміщено проект декрету про комнезами. Харківський Совнарком вважає своєчасним звільнити комітети незаможних селян від адміністративної роботи і реорганізувати їх в добровольні товариства для оборони інтересів сільської бідноти. Фактично цей декрет означає ліквідацію комнезамів на Україні. Скасування комнезамів має свою ціллю економічне піднесення селянства, якому на перешкоді стояли ці сільські «унтер Пришебееві». Але роблячи деякі господарські полегкості селянам, компартія не йде ні на які політичні уступки. Комуністи констатують, як річ безсумнівну, зрист політичної активності селян та сільської інтелігенції на Україні. (49).

Треба ім признати рацію: вони мають нюх і сторожко придивляються, відкіль їм загрожує небезпека. Большиники знають, що селянська інтелігенція це природний політичний провідник на селі. Тому своїм головним завданням комуністи вважають — «впливати на сільського вчителя, агронома, землеміра, не підпускати до них куркуля, бо союз інтелігента з куркулем загрожує нам утворенням селянської партії». (49).

Чи мають під собою ґрунт ці заходи комуністів «аполітизувати» село, зробити з селян та з сільських інтелігентів вірнопіданих комуністичної влади обіцянками матеріальних благ та економічних уступок?

Мусимо сказати: рішуче не мають.

Тільки упертою боротьбою з істинно-ідіотським режимом, який ставив «к стенке» кожного хазяйновитіщого селянина, удалося нашому селянству вирвати від окупантів економічні уступки: ці права на економічний розвиток стоять в гострій суперечності з політичною безправністю народних мас. Демократичні права населення в сучасному світі являються атрибутом нормального економічного розвитку країни. Ось через що перед українським народом і зокрема перед головною масою нашої нації — селянством — стоїть завдання: вибороти собі свободу політичну, як передумову економічного розцвіту України. В цій боротьбі за волю вже не буде розмови про часткові уступки, вже не поможуть окупантам декрети «про українізацію». Що ця бо-

ротьба буде мати напружений, масовий характер, ми не сумніваємося. Ще більше нас переконують в успіхові цієї боротьби слова п. Чубаря, голови окупаційного правительства на Україні:

«Надзвичайно гострою справою внутрішньої боротьби на Україні на протязі цих п'ятьох років існування рядянської влади була національна справа. Національний шовінізм глибоко в'ісся в селянську масу»... (32) .

Коли п. Чубарь називає «шовінізмом» ненависть українського народу до окупанта — гнобителя, то тоді, дійсно, весь український народ «шовініст». В устах нашого політичного ворога така характеристика є політичний комплімент. З признання самого п. Чубаря видно, що під московськими окупантами України справді «горить замля». В часи розцвіту російського большевизму можна було не погоджуватися з самою ідеєю і з методом декретного установлення «комунізму», але всі дивувались енергії та фанатичної вірі большевиків у свою справу. Тепер большевики розгубили весь свій ідейний комуністичний багаж. Зосталася лише жадоба влади за всяку ціну, зосталася психологія старого злющого Бровка, який лежить на сіні, і сам не єсть, і другим не дає.

Большевицька політика грає на Україні ролю суто реакційну. Комуністична влада гальмує економічний розвиток нашого селянства. Селянин з глибоким недовір'ям ставиться до пануючої партії. З цього боку навіть царський режим був далеко більше кредитоєдатним. При-міром, за царського режиму, як інформує нас п. Квірінг, в кредитовій кооперації селянство мало своїх внесків на 800 міліонів карбованців, проти 115 міліонів, внесених правителством. За «робітничої» селянської влади селянських внесків є всього на 5 міліонів карбованців, хоч держава дала субсидію на 125 міліонів карбованців. П. Квірінг знаходить убійче ж для комуністичних порядків пояснення такого положення: селянин не дає грошей до банку, бо «вважає за краще тримати їх у себе, де-небудь у скованці, боячися, що пропадуть вони». (ст. 98).

Зайдиголовні комуністичні пливаки намагаються вдергатися на поверхні «великого й глибокого селянського моря», яке вони хотять «направити по шляху комуністичного розвитку». Даремні затії, фантастичні мрії, марні надії! Повіє буйний вітер, зачорніє небо, удариТЬ грім народнього гніву, і нічого не лишиться від спроби насильника запанувати над стихією: всіх їх поглине морська безодня.

Брошюра про «спартію і село», незважаючи на свій офіціяльно-оптимістичний тон (сте старе: «шапкамі західаем, лаптямі затопчем»,), нас тільки ще більше переконує в немунучості заслуженої загибелі цієї влади, що пережила себе.

Гр. Коваль.

ДЕБЮТ В ЖЕНЕВІ.

II.

Виступ українських послів в Женеві, розрахований на ширший відгук, не може на жаль викликати того враження, якого певно од нього сподівалися. Причина полягає в тому, що зміст його звужений, а мета надшерблена.

Після ознайомлення з текстом заяви послів, мимоволі виникає питання: чого властиво хотять автори заяви? Поскаржитись на кривду, що її, в супереч своїм власним приреченням, завдає українському населенню в Польщі уряд її? Вивести на чисту воду денационалізаторську тенденцію цього уряду, що використовує боротьбу з комунізмом для боротьби з національними змаганнями української людності? Доказувати європейській громадській опінії, що по живому тілі українського народу проведено «незграбні кордони», і без його згоди поділено українські землі з м'ркувань імперіялістичних? Пояснити, що в рухові частини українського населення за «самоозначення» нема «злочину»?

Коли автори заяви домагалися привернути увагу «всього світу» до таких питань — на інші зміст заяви не наводить, — то ми з жалем повинні визнати, що виступ українських послів тільки наполовину досягає тієї мети, яку вони переслідували. Він скоріше справляє враження акту розпачу, як певної організованої громадської акції, скоріше безлосердче шляхетнього реагування українського патріота на безоглядну націоналізаторську систему польського урядовання на українських землях, як протесту розміркованих політиків, що знають, і чим зміцнити свій виступ і якими аргументами його підперти, щоб він не залишався «гласом вопіючого». Стисло кажучи, змістові заяви, адресовані «широкому світові», бракує загально українського національного маштабу, тому вона й не може рахувати на великий резонанс.

Згадуючи рух українського народу за «самоозначенням», автори заяви не конкретизують форми «самоозначення» і цілковито замовчують такі моменти його, як органічний зв'язок з аналогічним рухом, що провадиться нашим народом по той бік польського кордону. Таке замовчування, та ще перед широким світом, залежності національних змагань частини українського народу від аналогичних явищ в життю більшості його, являється недоцільним з погляду інтересів і частини і цілого, вже хоча б через одне те, що «широкому світові» треба прищеплювати правдиве уявлення про цілокупність української проблеми, а не звужувати її політичної ваги до полагодження національних справ українського населення в тих державах, до яких ці землі прилучені. Дуалізм української національної політики в недавньому минулому — з поділом її на наддніпрянську і наддністрянську — приніс фатальні наслідки не лише для окремих частин нашого народу, а і для цілої справи державного будівництва України. Повторення цього прецеденту в змодіфікованих версіях неминуче призведе до такого ж сумного досвіду.

Ясна річ, що створені після 1920 року обставини вимагають спеціальних заходів від місцевих українських діячів в обороні національних прав окремих частин українського народу, вимагають, так би мовити, місцевої національної політики в Чехії, Польщі, Румунії. Але ці «місцеві політики» повинні координуватися з загально-національними інтересами українського народу і в першу чергу з інтересами більшості його. Своєрідний сепаратизм «місцевої політики» тих діячів, що її переводять, доказував би, що ми не доросли до розуміння єдності нації і не перебороли в собі анархизуючих елементів національної психіки та не умімо йти координовано до здійснення державних змагань нашого народу.

На жаль ознаки такого «сепаратизму» позначаються ще тепер в зусиллях українських політичних діячів, що представляють інтереси ріжких частин наших земель. Не вільна від цих ознак і діяльність українських послів в польському соймі взагалі, а на женевському ґрунті з окрема. Замісць того, щоби скориставшись нагодою поставити справу боротьби частини українського народу в звязок з боротьбою цілого народу за свої національні права, надати її загально-український маштаб та проголосити спільну мету цілого й частини — самостійне державне існування України — українські посли обмежили своє завдання і тим дають претекст авдиторії для утворення неправдивого уявлення цілокупності української справи. Чого хоче ця частина, репрезентована українськими послами, — після пояснень послів залишається невідомим. Як ставиться вона до того, що діється в лоні цілого, більшості українського народу, — так само. Чи задовольнить цю частину зміна польської політики на більш гуманну, чи й дісля цієї зміни українські землі в Польщі будуть непереможно тяжити до свого матернього лона, — про все це не згадано.

Замісць того, щоб мати перед собою широкий образ змагань українського народу, единого в своїх ідеалах, хоч і поділеного штучними кордонами, та авдиторія, до якої зверталися українські посли в Женеві, мала змогу почути тільки скарги на тяжке становище частини українського народу, що опинилася під польською владою. Хай панове посли намалювали б його ще чорнішими фарбами, додали б до своєї роспачливої заяви більше горожанського патосу й обурення — мети своєї вони б не досягли. Подібних скарг Женева, як місце осідку Ліги Націй, чує багато, але наслідків від них не помітно. Те, що проробляє польський уряд в стосунках до українських земель, на свій кшталт модифікуючи, повторює кожна з держав європейських, що в ролі «переможниці» підписала Версальський, Сен-Жерменський, Тріанонський і Нейї-ський трактати. З цього, звичайно, не випливає, що скарги не потрібні і апеляції до широкого світу — безцільні. Навпаки тепер, коли «стабілізація» західньої центральної Європи стає ніби реальним явищем політичних відносин, широка інформація про кривди, заподіяні неоправдано українському народові, більше ніж потрібна, вже хоч би через те, що вона привертає увагу впливових чинників до необхідності такої ж «стабілізації» на сході Еровпі. Але, щоб така інформація досягла своєї мети, необхідно перш за все щоб організація її поставлена

була координованими зусиллями всіх політично активних чинників українського громадянства. Тільки тих сил, що ними володіють українські посли польського сойму, — цього за мало. Не дивно, що під час женевського свого дебюту, вони не могли використати тих можливостей для своєї інформаційної праці, які давала сама Женева.

Але ще більше значіння має зміст цієї інформаційної праці.

В сучасних міжнародних умовинах і при тому укладі віносин, що відновилися в Європі, в наслідок повсінніх ліквідаційних заходів, заяви на зразок женевської відповідного резонансу не викликають. Щоб апеляції до широкого світу справляли більше враження, притягали до себе трівожну увагу, примушували слинитися над ними, треба, щоб зміст і характер заяв переступав межі «галицько-волинського провінціалізму» і набував риси всеукраїнського маштабу.

Конкретно це виявилося би в підкреслюванню органічного звязку національких змагань частини українського народу, що тепер живе під Польщею, з такими змаганнями більшості нашого народу, що перебуває під московською комуністичною окупацією. Само собою зрозуміло, що така постановка справи надала б їй і на зовні, перед широким світом, більшої політичної ваги, а з погляду на неминучість дальших заходів «стабілізації» в напрямку на схід Європи, і більшої актуальності. Сьогодня передчасно було б говорити про форми і методи, яких уживатимуть європейські політичні чинники, щоб цю «стабілізацію» перепровадити. Скоріш за все, що з черги вони використають ріжні, але все будуть мати свою метою унеможливити вплив та розвиток большевицької системи це тільки по за межами ССР, але й у межах його.

При таких ауспіціях і політична діяльність одновідальних представників окремих українських земель мусить бути упланована відповідно до тої ролі, яку може відограти Україна, з її антибольшевицькими настроями та непримиренністю, в загальному програмі згаданої «стабілізації».

Постулат державної незалежності України як *conditio sine qua non* «стабілізації» повинен бути висунений як один з центральних пунктів загальної європейської політики в справі встановлення рівноваги Європи. Європейську опінію треба послідовно, широко закроеною інформаційною працею, привчити до засвоєння ваги цього постулату, так щоб у неї він не викликав жадних заперечень і ніяких сумнівів, подібно до того, як таких сумнівів не викликало в момент ліквідації великої війни питання про відновлення польської державності. Але для того, щоб та частка праці, яка припадає в цій справі на сучасне посолське представництво українських земель в польському соймі, виконана була ним авторитетно і в гармонії з вимогами загально-української політики, необхідно, щоб це представництво само засвоїло вагу згаданого постулату і само підпорядкувалося в своїй біжучій діяльності інтересам останнього. Одним з висновків такого засвоєння буде визначення посолським представництвом своєї позиції до окупантської влади на Великій Україні, і підкреслювання при кожній нагоді, чи то з трибуни польського сойму, чи з інших трибун, ширших

своїм резонансом, єдності і солідарності державних ідеалів українського народу, незалежно від сучасного поділу його між ріжними державами.

Цього моменту у виступах українських послів, і не тільки на жевському ґрунті, ми на жаль не зауважуємо, і це спровокає враження якоїсь невиразності, непослідовності і суперечності цілої політики, що її провадять українські посли. На зовні перед «широким світом», до якого вони апелюють, така політика спровокає враження чогось недоговореного, незакінченого, а через це з політичного погляду не імпонуючого.

Широкому політичному світові для того, щоб він своєю опінією міг вплинути на польську денационалізаторську політику що до українського населення, потрібні більш поважні аргументи і більш реальні докази небезпеки такої політики, ніж ті, що ними оперують українські посли. Останні можуть знайти їх в цілокупності української справи і в представленні ваги її не з погляду кривд, заподіяних частині українського народу, а в перспективі розвитку загального українського руху, метою якого є відновлення самостійної української державності і не тільки на землях більшості українського народу, але й меншості його. Неминучість такого закінчення процесів, що відбуваються на всіх українських землях, більш імпонує широкому світові, як тисячі скарг на «негуманність» і безоглядність польської політики в стосунках до частини українських земель. Використання такого аргументу надало б і «місцевим скаргам» більші ваги та було б більше реальним стимулом для привернення річової уваги міродайних чинників до встановлення ними правдивої перспективи на вагу української проблеми в її загально-українському маштабі.

В. Салевецький.

АКАДЕМІК СТ. СМАЛЬ-СТОЦЬКИЙ.

Цього року минає 40 літ од початку професорської діяльності великого українського вченого — язикознавця акад. Степана Осиповича Смаль-Стоцького.

С. О. Смаль-Стоцький народився 8 січня 1859 р. в с. Немилові в Галичині; гімназіальну науку він проходив у Львові, спершу в українській, а потім у німецькій гімназії, а вищі студії одбув в Черновецькім університеті. По його закінченню (1882 р.) С. Смаль-Стоцький готовувався до професорської діяльності у Відні під проводом проф. Міклошича, одного з найбільших славянських язикознавців. На початку 1884 року Смаль-Стоцький здобув ступінь доктора філософії і того ж року його було призначено доцентом Віденського універси-

тету по катедрі славянської філології; а ще через рік С. О. обрано було професором Черновецького університету по катедрі української мови і літератури. На цій катедрі був С. О. Смаль-Стоцький професором більше як 30 років, поки Буковину не окупували румуни, які зруйнували Черновецький університет, виключивши з нього німецьких та українських професорів та замінивши їх звичайними гімназійними вчителями, адвокатами, лікарями то що, але румунськими (без наукових кваліфікацій і наукових заслуг). Року 1918 проф. Смаль-Стоцького було іменовано дійсним академиком Всеукраїнської Академії Наук в Києві по катедрі української мови (в числі чотирьох перших наших академиків, разом з Д. Багалієм, А. Кримським та М. Петровим). Від давнішого часу С. Смаль-Стоцький е дійсним членом Наукового Товариства імені Шевченка у Львові, Українського Наукового Товариства в Києві і багатьох інших наукових товариств та інституцій. Тепер С. Смаль-Стоцький е професором Українського Університету в Празі.

Крім академичної праці С. Смаль-Стоцький провадив також з молодих літ енергійну громадську діяльність, що розпочав він ще головуванням в студентськім союзі. Потім він довший час (більш як 20 років) був послом, а пізніше і заступником маршалка краевого сейму в Буковині, а довгі роки перед війною він був також послом до австрійського рейсрату. На решті С. О. визначався і на полі кооперативному та економичному, як організатор, провідник або діяльний учасник різних господарчих і кредитових товариств. Вся історія відродження Буковини тісно звязана з його іменем.

Але найціннішою, безумовно, е наукова праця академика Смаль-Стоцького. Йому належить низка нарисів і статтів з історії української літератури, низка культурно-історичних розвідок, де-кількі підручників української мови, ціла серія росправ про український правопис і нарешті надзвичайно цінні досліди по науковій граматиці української мови, серед яких особливої уваги заслуговує складена акад. Смаль-Стоцьким разом з проф. Ф. Гартнером «Grammatik der ruthenischen (ukrainischen) Sprache» (Wien, 1913, XV+550).

В цій видатній праці акад. Смаль-Стоцький надзвичайно яскраво освітлює становище української мови в славянській родині, зокрема відносини українського язика до язиків сербського та російського.

Як відомо загально-поширеним е поділ славянських мов на три групи: західну, південну та східну; до західньої групи зараховують звичайно мови: польську, кашубську, чеську, словацьку та дві лужицькі, до південної — сербо-хорватську, словінську, македонську та олгарську, до східної — українську, білоруську та російську. Цей поділ славянських мов засновано на такій гіпотезі: гадають, що колись, приблизно до V віку по Р. Хр. всі славяне були одним народом і говорили однією мовою; потім (біля V віку) вони розбилися на три групи: західну, південну та східну, стало три славянські народи й три мови, а далі кожен з цих народів розбився в дрібніші племена, з яких і склалися теперішні славянські народи: зокрема десь ще пе-

перед IX віком (як думає, наприк., акад. О. Шахматов, найвизначніший російський мовознавець), відбувся поділ східно-славянського народу на дві частини: південну (з якої утворився народ український) і північну (з котрої повстали народи російський та білоруський). Отже ця гіпотеза українську мову визнає за окремий язык і вважає, що наша мова і російська відокремилися одна від одної дуже давно, більше як 1000 років тому. Але все ж таки прихильники цієї гіпотези вважають, що українська мова біжче до російської, ніж до всіх інших славянських мов.

Ця гіпотеза має чимало прихильників серед учених-язикознавців, а ще більше вона поширена серед не спеціалістів. Та разом з тим від найдавнішого часу найвидатніші яzikoznavci, що спеціально студіювали питання про стосунки української мови до російської, сербської та інших славянських мов, рішуче відкидали поділ славянських язиків на три групи, а також визнавали невірною думку про особливу близкість української мови до російської. До таких учених належав по іншими Ф. Міклошич (якого часом називають «батьком» або «творцем» славянського історично-порівнявчого яzikoznavstva).

Та найбільш яскраво і грунтовно спростував гіпотезу про особливу спорідненість української мови з російською та про існування єдиної східно-славянської мови перед IX віком акад. Смаль-Стоцький.

Він систематизував риси української мови, спільні з ріжними славянськими язиками, і цим шляхом виявив, що українська мова має приблизно однакову кількість фонетичних (звукових) ознак, спільних з мовою російською і мовою сербською; причому з цієї системи добре видно, що є чимало дуже давніх фонетичних рис, котрі спільні українській мові та сербській і котрих нема в мові російській. А в дечому то українська мова з сербською має навіть трохи більше спільного, ніж з мовою російською. Таким чином акад. Смаль-Стоцький прийшов до висновку, що українська мова і в теперішній час у фонетичному відношенню до всіх славянських мов найближче стоїть до мови сербської, і в минулім, очевидно, була біжча до сербської ніж до російської.

Проти теорії акад. Смаль-Стоцького виступили російські учени акад. О. Шахматов і акад. Хв. Корш. Обидва вони у своїх статтях, писаних з приводу праці С. Смаль-Стоцького, визнавали, що українська мова є окремим язиком і що вона дуже давно відокремилася від мови російської, але разом з тим доводили, що все ж таки деякий час після розпаду славян на кілька частин існувала едина східно-славянська мова, з якої потім уже утворилися язики український, російський та білоруський.

Та на допомогу теорії Смаль-Стоцького прийшли другі науки — перед усім археологія й критичне літописознавство. Особливо цікаві праці російського археолога А. Спіцина, а надто його не дуже давня стаття: «Археология в темах начальной русской истории», в якій він

зробив надзвичайно цінні висновки з довголітніх археологічних праць — своїх і чужих.*)

Ці висновки археологічних дослідів доводять, що південна (праукраїнська) і північна (пра-російська) групи східних славян мали зовсім ріжне походження, і що після розпаду славян на окремі групи, очевидно, ні в якому разі не могло бути единого східно-славянського народу та единої східної — славянської мови.

До тих саме висновків приводить і критичний аналіз східно-славянських літописів, висновки з якого зроблені проф. В. Пархоменком в його останніх працях**): уважний перегляд літописів доводить, що культурне та економічне зближення між південною та північною групами східних славян — це явище пізнішого часу: до X століття таких звязків майже або й зовсім не було; початковий літопис виразно розріжнює дві групи східно-славянських племен з цілком ріжним суспільним устроем і ріжною культурою.

Нарешті з цими висновками погоджуються й погляди антропологів, які поділяють усіх славян на дві групи й залишають до однієї з них українців разом з чехами й південними славянами, а до другої — росіян та білорусів разом з поляками та кашубами.

Таким чином досліди на полі археології, критичного літописо-знавства і антропології цілком підтверджують лінгвістичну теорію акад. Смаль-Стоцького про ріжне походження українського й російського язиків; а разом з цим з цих дослідів випливає, що в давні часи український народ стояв ледве чи не ближче до південно-славянських народів, ніж до російського, чим і пояснюється певна близкість української мови до сербської, підкреслена акад. Смаль-Стоцьким.

В останній час теорія акад. Смаль-Стоцького знаходить все більше адептів, а разом з тим поглибується новими дослідами. Надзвичайно цікаві уваги до питання про становище української мови в славянській родині подав у своїй статті, вміщений в київському журналі «Україна», (1924, кн. 3), один з найкращих знавців української мови проф. Е. Тимченко: уваги ці по суті є дальшим розвитком теорії акад. Смаль-Стоцького. Серед молодих учених, які виступили на Великій Україні на поле наукової праці за останнє десятиріччя, теорія акад. Смаль-Стоцького користується майже загальним признанням, а його «Grammatik der ruthenischen (ukr.) Sprache» являється основною підставою до студій над українською мовою.

Тому і я з великою приемністю користуюся нагодою теперішнього святкування сороколіття професорської діяльності акад. С. О. Смаль-Стоцького, щоб приєднати і свій слабий голос подяки й привіту високо-достойному ювілятову.

Вячеслав Зайко.

*) В «Сборнике статей по русской истории», присвяченім акад. С. Ф. Платонову, в-во «Огни», Петербург, 1922; моя рецензія на цей «Сборник» в «Літ.-Наук. Вістнику» 1924; пор. також мою статтю: «З найдавнішої історії східних славян. Їх походження й розселення в світлі сучасної археології», «Стара Україна», 1924, № II.

**) Особливо див. його працю: «У истоках русской государственности» («Ленінград», 1924); також його статті в збірні: «Наукові записки» (т. I), «Русское прошлое» (т. III).

ПІД ТЯГАРЕМ ГРОМАДСЬКОЇ ПРАЦІ.

(на 15 роковини смерті В. М. Доманицького).

В. М. Доманицький помер 28 серпня 1910 року. Тиха смерть на чужині скромного громадського робітника, що останніх три роки свого життя одірваний був від рідної землі, у свій час не була дуже помітною подією на загальному фоні тодішнього життя. Уважливе начальство відгукнулося на смерть українського громадянина — заборонюю ховати його у Київі, — щоб не було демонстрацій, — та дуже немудро дозволило поховати його у рідному селі Колодистому, де він народився, працював, де він увійшов в тісний духовний звязок з близьким йому селянством.

Похорон Доманицького, щиро-безпосередній, ніким не інсценований, був надзвичайною маніфестацією народного співчуття громадській праці новітнього українського демократа. Тисячі народу проводили труну його від залізничної станції до рідного села, тисячі народу другого дня провели його вдалеку путь, безповоротну, і з того часу до дорогої могили не заростає народня тропа. Навіть на еміграційній чужині, де багато мусить забутися з того, що мало у свій час певне значення, — навіть тут з приводу 15-ої річниці смерті Доманицького помянуто його «не злим, тихим словом» так, як в наших умовах мало кого поминають: відбулися урочисті збори, присвячені памяті його, в історично-філософичному товаристві, в об'єднанні кооперативних організацій у Подебрадах та в Селянській Спілці у Празі. Очевидно, єсть якийсь секрет невмиручості цього імені в українському світі — і «там», і «тут».

Секрет цей полягає перш за все в самій духовній істоті Василя Доманицького. Це була високо освічена людина з широким розумовим світоглядом та ширим серцем, що було здатне до відданності, до само жертви. Археолог, етнограф, історик, літературний критик, Доманицький разом з тим був надзвичайно талановитим публіцистом, — не лише як співробітник політичних органів, але й як редактор так голосного на свій час органу української фракції другої Державної Думи — «Рідна справа — Думські Вісти»; він був ще й автором улюблених народніх брошур з поля економіки і разом практичним діячем на тому полікооперативному.

Ця широта й ріжносторонність світогляду мала велике значення в громадській праці В. Доманицького. Та праця його визначається глибоким засадничим характером і прокладала нові шляхи в нашому національному поступованию, творила нову тактику в нашій національній програмі. Щирий український демократизм, — чи виявлявся він в культурно-національній роботі, чи у — на той час — протилежній їй виключності соціально-політичних домагань, був практично в однаковій мірі безплодним, бо ще тоді мало здобув для себе ґрунту в реальних, життєвих інтересах народних мас. Доманицький та його сучасники й однодумці пішли на зустріч тим інтересам українського села, практично й безпосередньо виявили своє співчуття культурній, еко-

номичній, правній та політичній безпорадності нашого селянина. Доманицький не був одинокий в тій роботі, але всіма властивостями вдачі він був найяскравішим піонером нового напрямку нашого тодішнього національного руху.

І коли та нова течія громадська на ділі увійшла в самий ґрунт реальних інтересів народної маси, то хоч теоретично не могло бути тут ніякого чуда, бо теоретично це ясна аксіома, але в дійсності чудо сталося: український інтелігент та український селянин вперше і глибоко зрозуміли один одного. Через ту безпосередню працю, близьку та зрозумілу народним масам, стався справжній контакт української народолюбної інтелігенції з об'єктом її палких, але поки здебільшого теоретичних симпатій. Антей доткнувся землі і набрався сили, що дала йому можливість одбити таку визначну роль в проводі народних мас за великих подій пізніше. Роля В. Доманицького в цьому акті нашого народного руху дуже визначна, — бо практичні наслідки його діяльності були найбільш яскраві та наочні.

Для тої ролі потрібно було багато. І Доманицький мав усе потрібне: широту світогляду, велику духову інтуїцію та відданість своєї альтруїстичної вдачі. Серед усіх інших рис його найбільше визначається ота відданість, самопосвята тій справі, якій він oddався — безоглядно, до краю без усякої міри. Присвятивши себе українській справі, він одної хвилини не дозволяв собі змарнувати для тої справи. Все його коротке життя-то самий подвиг напружені та невпинної праці. І то була праця совітна, пильна на всіх ділянках, де працював він: літературно він виявив себе автором досвідченим і талановитим, в своїй практичній роботі це був працьовник вправний, уважливий та розважливий в такій мірі, що прокладав нові шляхи в прибаній галузі своєї роботи.

А коли завважити, що прожив він на світі усього лише 33 роки, то зрозуміємо, що потрібний для тої суми знання та кількості праці час він безбожно грабував у свого спочинку, у сну, у їжі, у всієї натури життя. Весь в роботі, все для справи, нічого для себе, хоча б для задоволення своїх мінімальних потреб.

І міцний од природи організм не видержав такого надлюдського режиму. Але й захворівши серйозно і безнадійно, Доманицький того режиму не припиняє. «Ця хвора людина, — каже близький приятель його С. Ефремов, — виявляла стільки енергії і таким була зразковим робітником, що без роботи не можна було уявити її. Доманицький працював буквально таки рук не покладаючи і не даючи собі одпочинку. Напевні можна сказати, що дочасна смерть спіткала його тільки через те, що він ніколи не думав і не дбав про себе, підриваючись на роботі за-для рідного краю».

Доманицький жив у той час, коли українське життя саме виходило з того підземного льоху, куди замкнула його вся попередня планомірна політика російського правительства. Під зростом народного протесту та коротким подувом свободи вперше після довгого часу настала якась можливість української національної роботи.

Поле те було таке широке і таке воно було нероз'оране, а робочих рук до його так ще було мало, що на плечі тодішніх робітників падав тягар надмірний та непосильний. «Робітників мало-до болю, до страху мало стає до праці, — каже той самий автор ще навіть у 1910 році з приводу смерти Доманицького. — Громадянство наше не звикло ще брати живу, діяльну участь в національно-громадському житті, і всеніка робота всією вагою своєю спадає на окремих одиниць, яких доля чи натура їхня поставили коло самого діла. І вони, одиниці ті, перериваються на роботі, знесилуються і падають жертвами національного лихоліття, а ми тільки тоді помічаемо це, коли зненацька прибавиться нова домовина... Тоді ми розводимось у жалях, виявляємо спочуття, складаємо пізні вінки на могилу. До того ж оту надсильну роботу приймаємо ми, як повинність одиниць — працювати і за себе і за інших». І так ще живий до цього часу остаточний вислід того ж таки нашого заслуженого письменника: «Нема у нас ще доцільного, систематичного поділу праці, нема планомірного економизування своєї сили. І через те тільки й можливо, що коли загал громадянства слабенько реагує собі (та чи й реагує?) на події нашого життя й стоїть остроронь од роботи, — окремі одиниці знесилуються й падають під вагою всякої роботи, яку мусять робити, не перебіраючи, бо інакше зроблено її не буде, бо інакше не знайдеться до неї охочих... Ось де трагедія нашого теперішнього життя, ось де вина нас усіх за те, що ростуть безупинно серед нас могили і побільшується над міру кладовище наше.»

Ледве чи можна поремствувати на мене за цей довгий витяг з некролога, писаного ще тому п'ятнадцять літ. За ці роки не стільки багато часу упливло, скільки подій сталося, що рішуче перемінили обставини нашого життя. Здвиг національної психології за час революції непомірно збільшив кадри українських активних сил. На камяному, здавалося цілком неплодному, ґрунті заколосився багатий урожай національної сили, перед яким очі розбігалися од щастя у старих, колись так нечисленних, робітників. У відповідальну хвилю свого історичного життя Україна не могла нарікати на брак широких дітей та на недостачу у них енергії. Але та відповідальна хвиля пролинула, — з високою національно-державного раювання ми упали в надто буденні умови еміграційного життя, і той різкий, трагічний контраст ослабив інтенсивність нашої волі. В настроях еміграційного громадянства наступив перелом не що до самої якості настроїв, а власне що до її волевої інтенсивності. Припала пилом колишня енергія загалу наших людей, не піdnімається рука до роботи там, де вона колись запопадливо за неї хапалася. Справи, загального значіння знову стали властивістю певного гуртка людей, часом — кількох відданіх одиниць...

Отже, згадуючи смерть свого дорогоого друга, линучи думкою на його далеку могилу, почуваю себе подвійно тяжко. По величному святі велитенського здвигу бачу в певній мірі будень обставиць ще до-военного часу 1910 року та близьких до нього років — тих років, що смоком загальної громадської байдужості вискали життєві сили з незабутнього Василя Доманицького.

І за його могилою встає в моїй засмученій уяві ще багато й багато

нових могилок, де полягли та ще поляжуть самовіддані жертви нашої байдужості...

Але цього не мусить бути. Не тільки життя і діяльність Доманицького мають бути для дальших поколінь живим прикладом національної самопосвяти, але навіть сама смерть його мусить розкривати нам очі на лихі, фатальні наслідки нашої неуважливої пасивності до чужої праці на громадському полі. Спільно знайшлися ми у нашому нинішньому нещасті, спільними силами будемо шукати та доходити порятунку з його.

О. Готоцький.

ПЕРШИЙ МІЖНАРОДНИЙ КОНГРЕС ПО СПРАВАМ ДІТЕЙ В ЖЕНЕВІ.

L'humanité a reconnu qu'il n'y a pas de but plus élevé que le bien-être de l'enfant, au physique comme au moral.

M. Haeblerlin, viceprésid.
du Conseil fédéral.

Між 24-28 серпня ц. р. відбувся в Женеві в «Palais electoral» перший міжнародний конгрес по справам дітей, під протекторатом швейцарського федераційного правительства. Властиво, конгрес цей не був ані першим конгресом по справам дітей, ані першим міжнародним конгресом в цих справах; він мав вже багато попередників.

Ще в минулому століттю відбувся в Антверпені в 1890 р. «Congrès international de patronage», в цьому ж місті були такі конгреси в 1894 і 1898 рр., в 1904 р. в Liège, а в 1911 р. знов у Антверпені. Міжнародний конгрес охорони дітей відбувся в 1895 р. в Бордо, в 1896 р. в Женеві, в 1905 р. був конгрес молочних кухонь (*gouttes de lait*) в Парижі, і такі ж конгреси в 1907 р. в Брюсселі та в 1911 р. в Берліні. На цьому останньому конгресі виникла думка заснувати союз охорони першого дитячого віку, та скликати по цим питанням в 1915 р. міжнародний конгрес до Лондона, однаке, через війну не здійснились ці плани.

В 1908 р. збірався міжнародний конгрес по справам дітей у Вашингтоні, в 1911 р. відбувся «Congrès international des tribunaux pour enfants» в Парижі, в 1913 р. та в 1921 р. міжнародні конгреси по справам дітей в Брюсселі, а в 1922 р. в Парижі конгрес охорони материнства та дитинства. Проект засновання міжнародного союзу для охорони дітей, внесений бельгійським урядом, завершився основанням такого союзу, який відбув перше засідання в Брюсселі в 1922 р., друге в 1923 р. в Женеві, третє в 1924 в Парижі, а четверте в 1925 р. в Люксембурзі.

Чотирі панамериканські конгреси: 1916 р. в Buenos Aires, 1919 р. в Montevideo, 1922 р. в Rio de Janeiro, та в 1924 р. в Santiago de Chile, обмірковували справи піклування про дітей з правного, медичного та соціального погляду.

Як видно з вище наведеного конгрес цей, що відбувся в Женеві, не був першим конгресом в справах піклування дітей, а першим названо його, бажаючи визначити нову епоху, яка розпочинається в охороні, піклуванню та вихованню дітей, і підкреслити широкий напрям діяльності в майбутньому, без ріжници національності в справах дітей. Складано його до Женеви, до місця осідку «Ліги Націй», що своєю «Женевською декларацією» дала почин і санкцію на міжнародну акцію в справах дітей, щоб надати йому більше міжнародне значення.

Конгрес вібрал біля 900 учасників, які репрезентували 48 країв; між учасниками були видатні професори педіатрії та діячі в справах піклування про дітей, як напр. професор Clemens von Pirquet, директор дитячої клініки у Відні, проф. Pinard, основник французької пuericulture, проф. Caronie, директор дитячої клініки в Римі, Georges Scelle, проф. міжнародного права в Dijon, маркіза d'Aberdeen and Temaire, голова міжнародного союзу жінок, Luis Morquio, директор американського бюро піклування про дітей з Монтевідео, і т. і. Росію репрезентував д-р Подіженський як представник російського Черкізного Хреста, Польщу (неофіційально) проф. Греер зі Львова, проф. А. Могільницький та д-р М. Тромський з Варшави, українське львівське Товариство допомоги дітям та український патронат над молоддю у Львові репрезентував п. М. Ге.

Конгрес працював у трьох секціях а саме: 1) секція гігієни запобіжної та медицини (лікування), головою її був проф. Pirquet, 2) секція суспільної опіки, у якій головував проф. Georges Scelle, 3) секція виховання і пропаганди під кермою маркізи d'Aberdeen. Відчитано більше ніж півтораста рефератів, що відносились до запобіжних засобів для зменшення смертності немовлят, їх виживлення, гігієни дітей дошкільного та шкільного віку, дітей фізично та душевно кволих, дітей злочинців, обмірковувались справи опіки материнства та дитинства, опіки сиріт, покидків та дітей емігрантів. Визнано необхідним впровадити одностайну номенклатуру причин смерти немовлят, виховувати діти в напрямі всесвітнього миру, та подбати про підготовлення відповідного персоналу для організації опіки над материнством та дитинством, для пропаганди гігієни дітей та охорони матерів і дітей.

Конгрес визнав необхідним поширення наук виховання дітей (puericulture) та дитячої гігієни на всі верстви суспільства від малих літ до зросту, для чого вважає потрібним відповідне пристосування курсу цих наук для шкіл народніх (ниших і виших), середніх і професіональних та засновання катедр пuericulture при університетах. Конгрес підкреслює необхідність виховування дітей в сім'ї, бо тільки сім'я може виховати чесного, корисного та свідомого громадянина, прихильного до своєї сім'ї та відданого своїй батьківщині. Під час конгресу улаштовано виставу пuericulture.

Подаючи цей короткий звіт про конгрес піклування дітей, на що українська преса зовсім не звернула уваги, маю намір власне зацікавити байдужих до цього питання земляків, та звернути їх увагу на незвичайне захоплення всіх культурних народів справами дитини. Слова, висказані Геберліном при відкриттю конгресу, наведені в заголовку цього звіту, належить і нам українцям пристосувати до своєї нації. Коли людськість прийшла до переконання, що нема нічого вищого, нічого кращого над здоровля фізичне та моральне дітей, та коли цей ідеал культурні народи вважають за найвищу свою мету, — то нам українцям, що і в минулому і в сучасному майже нічим не причинилися до поліпшення морального і фізичного здоровля наших дітей, належить прокинутися з цієї байдужності та за прикладом культурних народів, поруч з ними, стати до праці для дітей наших.

Катастрофічний стан дітей наших на Україні, де безбатьченків та бездомних дітей можна на десятки тисяч рахувати, де мораль упала на найнищий щабель, а фізичне здоровля в лихому стані, півдикій стан дітей на Волині та Холмщині, і т. д. і т. д. ставить перед нами питання: бути чи не бути. Бо тільки той нарід має майбутність, що життя своє суспільне ґрунтую на здоровому поколінню. Політична прозірливість повинна проявлятись в правдивому змаганню оздоровити та удосконалити підростаюче покоління, щоб збільшити його силу фізичну та моральну.

Діти то наша бессмертність, в них живемо далі, в них відроджуємося, ними сполучуємося з майбутністю народу, так як вони через нас сполучаються з минулим.

Д-р Емшаєцький.

ВИСТАВА ПРАЦЬ СТУДІЇ ПЛАСТИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРАЗІ.

В кінці 1923 року скромно, без широкого розголосу засновано було в Презі Українську Студію Пластичного Мистецтва — без усякої матеріальної бази, а лише засновуючись на конечній потребі такої культурної установи для певних кол еміграції. Студія виникла завдяки енергії та старанням її ініціатора проф. Д. Антоновича, який зумів згуртувати біля себе громаду ідейних та працьовитих людей. Контингент професор в студії натурально склався з професорів вищих українських шкіл в Ч. С. Р., а для практичних вправ запрошено спеціалістів, теж gratis. З теоретичних предметів викладається естетика (І. Мірчук), пластична анатомія (С. Літов), перспективи (В. Сіцинський), історія мистецтва (Д. Антонович), класична археологія (Ф. Слюсаренко). Для малярства та рисунку існують дві паралельні майстерні — С. Мако та

І. Кулечя, для скульптури — майстерня К. Стаковського, для архітектури — майстерня С. Тимошенка. Була ще майстерня І. Мозалевського, але практична вдача цього останнього врешті не помирилася з гонорарним режимом св. Антонія, він «сменовéхнувся», перейшов до большевиків і, працюючи на нових господарів та, очевидно, в інших умовах, час од часу калє те гніздо, що недавно вважав його своїм.....

Студентами були спершу самі українці, але скоро потяглися до Студії студенти інших національностей — чехи, росіяне, білорусини, югослави, вірмени. Все ж із 67 студентів — більшість українці (кількість їх переважає кількість всіх разом студентів інших національностей). Для більшого числа студентів не стає помешкання, а найняти більше немає можливості на бюджет в розмірі 3 тис. кор. чеш. (що допомогу дає Студії Міністерство Закордонних Справ); навіть прибрати помешкання мають професорі та студенти власними силами...

В осіні того року виставляли свої праці професорі Студії, і вистава та мала успіх; про неї містилися сприятливі рецензії в пресі, репродукувалися в ілюстрованих виданнях окремі картини, а після видано було альбом вистави з репродукціями (більше як 30), з текстом французькою та українською мовами. Зasadниче неприхильно поставилася до цієї вистави тільки одна німецька «*Prager Presse*» — до самого факту заложення в Празі української вищої мистецької школи.

Цієї осені організовано і 29 жовтня однією виставу студентських праць Студії. Вистава має два відділи — в одному праці учнів худ. Кулечя, в другому — худ. Мако. Графічні роботи розміщено в обох цих відділах. Відділу скульптури немає з причини надто прозової: не було коштів вилити з гіпсу оригінали скульптурних праць, і глина розсипалася. Техничні перешкоди не дали налагодити і архітектурний відділ.

Професорі Кулечь та Мако організували свої відділи на ріжких принципах: коли в першому відділі подано остаточні осягнення художньої праці, і ми бачимо вже цілком викінчені малюнки, то в другому — перед нами сама «кухня» художньої праці, процес переведення її кожним учнем на цілому ряді послідовно викінчених рисунків. Тому коли перший відділ робить більш ефектовне враження, то другий приковує до себе уважливого глядача інтересним процесом «послідовного художнього дозрівання» учнів Студії.

У відділі проф. Кулечя звертають на себе увагу праці пані Янської — прозорий, холодний *nature morte*, де гаму фарб послідовно віддержано в холодних тонах; в її ж «Класі під час праці» дуже добре передано вечірній світ, віддержано перспективу. В пейзажах Громницької бачимо сміло положені фарби. Збирають коло себе глядачів дуже тепло написані дві акварелі пані К. Антонович: «Пісні України» та «Дрібушечки».

У відділі проф. Мако звертають на себе увагу рисунки Неліповича, художника-каліки, що пошкодив на війні праву руку і працює лівою; праці його, розкладені в хронологичному порядку, виявляють певний і серйозний зрост художнього уміння; звідти вже проглядають пролиски справжньої искри Божої. Микола Кричевський, син Василя Григоро-

вича, унаслідував од батька самий хист природній, але манера його цілком інша, навіть протилежна; виставив він пастелі, яких батько не малював ніколи. Рисунки Хмельюка дають всі підстави сподіватися дуже добрих наслідків од розвитку цього молодого художника. Але найвидатніша річ цього відділу — жіночий портрет, витриманий в ясних тонах, роботи Вовка; цей твір наче освітлює собою все навколо, і сусідні роботи, самі по собі не погані, багато трятуть од цього ефектного сусідства. Треба згадати тут ще роботи П. Омельченка, Паливоди, Толстого, Бебугова, Заріцької, Яковлевої, — все це має на собі певні ознаки надії на майбутнє.

Серед графічних експонатів дуже гарні роботи Ярослава Фартуха, що виявляють в ньому майже викінченого художника. Вовк поруч з рисунками «під Нарбута» дав кільки ілюстрацій до казок та ефектну окладинку до чеського видання Брема. Рисунки Цимбала обіцяють нам талановитого ілюстратора казок, коли художникувільниться від певної пересади штучного юмору. Подают надії та почести вже ті надії і в життя переводять рисунки Іванця.

Загалом вистава праць Української Студії робить дуже відрадне враження. Упорядчики вистави свідомо уникали ефектів і, видимо, поставили собі за завдання дати картину своєї буденної праці: і завдяки цьому глядач може оцінити і характер, і методи, і самі цілі навчання. Крім кількох малюнків, де дано уступку натуральним стремлінням до ефекту та моди, вся решта праць, при всій ріжнородності індивідуальни рис художників, виявляє в Студії залишну дисципліну, що вимагає від художників твердого, ясного, викінченого малюнку, який досягається уважливою, впертою, настирливою працею під любовним та планомірним проводом керовників Студії.

О. Білоусенко.

Хроніка.

З НАШОГО ЖИТЯ НА ЕМІГРАЦІЇ.

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Українське наукове об'єднання. З грудня минулого року почав функціонувати в Празі орган українського наукового об'єднання — Український Академичний Комітет. Установа ця має метою утворити осередок для організації українських наукових сил. Це потрібно перш за все для поширення зносин українських учених з зарубіжним учінням світом, — через участь в міжнародних конгресах, через уміщення в відповідних виданнях звідомлень про розвиток української науки і т. ін. Кардинальним фактом в тих зносинах має бути посередництво Комітету між українськими науковими установами та Міжнародною Комісією, яю її утворила Ліга Націй (*«Commission de Coopération intellectuelle»*); Комітет має подавати матеріал для заповнення анкет означеної Комісії та звертатися до неї або до аналогічних Українському Академичному Комітету установ у других народів з відповідними жаданнями українських наукових сил та установ. Крім цієї презентативної ролі Комітет має серйозні завдання так би сказати внутрішнього порядку: дбати про підтримку тенерінів українських наукових установ та сприяти утворенню нових, дбати про підмогу українським науковим силам в виконанні їх наукових планів, дбати про національні наукові з'їзди, про українську наукову видавництву справу і т. ін.

Академичний Комітет повстав з ініціативи членів історично-філософичного товариства в Празі: і до затвердження статуту існує тим часом при цьому товаристві. Ста-

тут Академичного Комітету, як окремої, самостійної установи, вже розроблено і подано па затвердження; по затвердження статуту вступлять до складу Комітету ті установи, які поси збережуться вступати через те, що Комітет існує не самостійно. Але вже й тепер Академичний Комітет має в своєму складі, крім усіх чотирьох українських високих шкіл в Ч. С. Р., (Університет, Господарська Академія, Педагогічний Інститут, Художня Студія), майже всі українські наукові та науково-просвітні установи.

Головою Управи Академичного Комітету по статуту є ректор Українського Університету в Празі (до осені — проф. Ф. Щербина, тепер — проф. О. Колесса). На заступників голови обрано проф. С. Смаль-Стоцького та проф. Д. Антоновича, на членів Управи Комітету проф. О. Колессу (тепер голова) та проф. Л. Білецького (місце третього члена Управи — вакантне), на скарбника проф. О. Потоцького, на генерального секретаря проф. О. Шульгина, на заступника секретаря проф. А. Яковleva.

Чергові завдання Українського Академичного Комітету, над якими він тепер працює, — виготовлення широкого меморандума до згаданої вище Комісії Ліги Націй (про становище української наукової справи та про потреби української науки) і скликання українського наукового з'їзду. Б.

— М о п о г р а ф і я про ф . Я к о в л е в а . На одному з засідань з Історично-Філологічного товариства в Празі, проф. А. Яковлев читав уступ з своєї більшої праці про Переяславський лого-

вір. «Студентський Вістник» (ч. II). зауважує що, «цей відчут викликає до себе особливо велике зацікавлення. Проф. Яковлів аналізою документів і фактів довів, що Москва не лише порушила договір, — якому між іншим сам Б. Хмельницький не надавав жадного особливого значення, — але в дальніму просто обманювала нових гетьманів, даючи їм для присяги все нове, в Москві сформовані «договори». Тонка й детальна аналіза проф. Яковлєва розкриває єсвітлю взагалі багато з доби Переяславського договору і тим уже самим дає убійчу характеристику для московської політики на Україні.

Доманікія Коваленкова (не кролог). 19 жовтня ц. р. упокоїлася у Подебрадах віці 80 літ Доманікія Константиновна Коваленкова, мати відомого діяча, професора математики Ол. Коваленка.

Покійна була родом з Полтавщини, де і прожила молоді літа. Вже на Україні спіткало її тяжке горе. Протягом кількох років втратила вона чоловіка і трох дорослих синів, а останній син Олександр, через повстання на «Потемкіні», мусив рятуватися втечею за кордон на вічну еміграцію.

В 1906 р. покійна вільзіть до сина до Швайцарії і з того часу не бачить української землі. Протягом майже 20 літ перебуває вона у Франції й Швайцарії в тяжких обставинах і з віщою мрією про поворот. Емігрантська доля заносить Коваленків у Чехію, і на Подебрадському цвинтарі виростає нова українська могила.

З сумом провожала українська подебрадська колонія свого найстаршого члена. Могилу уквітчали численними вінками, і хрест, праця проф. С. Тимошенка в оригінальному українському стилі, нагадує Україну, котру покійній так і не довелося побачити.

З приводу 15-го і річниці смерті В. М. Доманіцького присвячено було кілька академій для вшанування його пам'яті. Історично-філософичне товариство в Празі урядило урочисті збори, де читали рефе-

рати проф. О. Лотоцький (про літературно-наукову та громадську діяльність В. Д-го) та проф. Л. Білецький (про значення «Розсліду над текстом Кобзаря»). На академії, що спільно улаштували українські кооперативні організації в Подебрадах, референтами були: проф. О. Лотоцький (В. Доманіцький — громадянин), проф. В. Коваль (Московське українське народництво) та М. Літвицький (Діяльність В. Доманіцького, як кооператора). На академії, що урядила Селянська Спілка в Празі, були доклади П. Багацького (життя і діяльність В. Доманіцького) та згадані вгорі доклади проф. В. Ковalia та М. Літвицького.

Крім того, з приводу 15-тої річниці смерті В. Доманіцького наслідувачі його заснували видавництво — «Кооперативний фонд імені В. Доманіцького». Видавництво виходить з реальних потреб української нації, нації сільських господарів, — і тому звертає свою увагу в першу чергу на підняття с.-гosp. техніки господаря українца та на поглиблення його знання в галузі с.-гosp. економіки та раціональністі організації свого господарства як в агрономічному напрямках. Видавництво розсібає свою роботу на чотири секції: 1) сільського господарства, 2) економічну і 3) кооперативну (ставлячи в основу кооперативної організації кооперацію сільськогосподарську) та 4) технічно-промислову. В першу чергу видавництво ставить своїм завданням створення популярно-наукової книжки і поширення її там, де живуть українці. Першою книжечкою нового видавництва вже вийшла збірка рефератів, читаних на подебрадській академії в пам'ять В. Доманіцького. Ініціатори видавництва: проф. В. Коваль, лектор Укр. Госп. Академії Віктор Доманіцький (молодший брат Василя) та студент Укр. Госп. Академії М. Літвицький. Адреса видавництва: «M. Litvicky. Ukr. Hospod-Akademie. Podebrady-Lazne. Tchécoslovaquie».

В ПОЛЬЩІ.

— Виправдання украйнських послів. Голосна справа українських послів до польського сейму, пп. Васильчука, Козицького і Чучмая, засуджених Рівненським окружним судом на два роки в'язниці, — що неминуче тягло за собою поєзбавлення їх посольських прав, — розглядалась апеляційним судом у Любліні. Суд скасував присуд Рівненського окружного суду і виправдав підсудих. Боронили послів: український сенатор Карпінський і польські адвокати: депутат Смировський і депутат Ліберман.

З приємністю вазначаємо факт об'єктивності вишого польського суду і участь в процесі обороняючи польських депутатів. Присуд вишого польського суду в цій справі кидає яскраве світло на практику польської ж кресової адміністрації в стосункові до місцевого українського населення та до представників його в собі. Тогичним висновком з присуду Люблінського суду було б притягнення до відповідальності тих, хто скомбінував обвинувачення проти українських послів, а потім і аранжував і весь цей — чорний — літаками по білому шитій — процес.

В РУМУНІЇ.

З'ЇЗД ПРЕДСТАВНИЦЬ ЖІНОЧИХ ТОВАРИСТВ МЕНШОСТЕЙ РУМУНІЇ.

В дніях 25-27 жовтня біжучого року в Букарешті відбувся з'їзд представниць всіх жіночих товариств національних меншостей, що живуть на території Румунії.

З'їзд цей було скликано з ініціативи пані принцеси Кантакузен — почесного члена Центрального Товариства румунських жіночок в Букарешті.

На з'їзд прибули такі делегації: Представниці угорських товариств з Семигороду, під проводом графині Пауліни ВЕТЛЕН та пані ПАЛЬФІ; представниці німецьких товариств з Семигороду (сан-

сонки) і з Банату (швабки) під головним проводом пані ЦАЙХ Аделі: делегація українських жіночих товариств з Буковини, під проводом пані Ольги ГУЗАР з Чернівців і представниці жидівських товариств під проводом пані Ани КУБЕЛКІ — ВАС. В з'їзді приймало участь 65 делегаток, які заступали 15 жіночих товариств. З українських Товариств були заступлені: «Жіноча Громада» та товариство «Мироносиця». Представниці російських жіночих товариств та бесарабського жіноцтва на з'їзді не було.

Цілю цього з'їзду, як вказували в своїй вступній промові принцеса КАНТАКУЗЕН, було порозумітися в справі обопільної праці жінок на тому полі, яке входить в круг діяння кожного жіночого товариства, щобі цим шляхом зменшити ті невдоволення, які існують між народами, що мешкають в Румунії та що викликаються щоденним людським життям.

Після цього, з'їзд приступив до заслухання звітів та меморандумів, в яких реєструвалися ті кривди, які заподіяно меншостям на полі культурному та господарському.

В промовах делегатки скажилися на реквізіції публічних будинків, що належали національним меншостям та на розвязання діточих садків. З другого боку вони настоювали на зниженню державних такс на представлення та на дозволи публічних благодійних збрірок.

Шестим промовцем була пані ОЛЬГА ГУЗАР — делегатка українських жіночих товариств з Буковини.

«Пані Принцесо! Пані і Панове! — почала свою промову пані О. ГУЗАР — перед всім мушу признатися, що приїхали ми сюди з третмючим серцем і з почуттям боязni, бо це перший раз в цій країні, коли служають нас — українок. Але мушу признатися також, що побоювання наші були безпідставні, бо ми тут знайшли таке прияття, яке переходить всі наші сподівання. Отже прийті вісі ви, а в першій мірі ви, пані принцесо КАНТАКУЗЕН, нашу

найщирійшу подику за гарну ідею — скликати нас, щоби вислухати, а також і за те гарне прийняття, яке ви нам тут оказали. Я глибоко переконана, що ця Конференція принесе лише корисні наслідки.

А тепер дозвольте, пані, подати вам деякі інформації. На жаль, вони будуть більше скаргами, тяжкими скаргами.

Ви почуєте передачу сумних фактів, але ви не почуєте ні одного слова, наприклад про реквізіції; і не тому, що ми від цього не терпимо, ні... Я не говорю про це лише тому, що від цього не менше терпіння також і інші горожане Румунії.

Ми скаржимося, прошу добре це запам'ятати, лише на нерівне поводження супроти нас, від якого терпимо лише ми.

Кажучи зрозуміліше, ми признаємо всі ті обев'язки, які мають і інші громадяне Румунії, але ми вимагаємо також тих самих прав. Це до загальної інформації, а тепер пропоную заслушати наш меморіал: «1) У році 1918-му румунське королівство простягло свою владу і на 800.000 українського населення, що заселює північну половину Буковини аж по ріку Серет, північну частину Бесарабії, де вовсі живе від 10-го століття по Христі, як автохтонне населення, і далі на українських мешканців південної Бесарабії, які там поселилися передусім в Акерманськім повіті.

2) У північній Буковині живе українське населення в компактний масі в числі не менше 320.000 душ.

У хвилі вибуху світової війни культурний стан українців на Буковині представлявся таким образом:

- а) Було коло 800 кляс народної школи з українською викладовою мовою, в яких 40.000 українських дітей користувалося науково у рідній їм мові. У цих школах працювало 800 учительських сил.
- б) Було 8 вищих шкіл, а іменно: 4 лінії, 3 учительські семінарі і одна школа деревного промислу, усі з українською викладовою мовою. У тих школах учило 100 учительських сил, а школи виходували 2500 учнів і учениць.

в) На черновецькому університеті працювало 5 українських університетських професорів. На цім університеті існувала катедра української мови і літератури.

г) На території Буковини, яку заселяють українці, розвивало свою благодійну діяльність близько 1000 культурних товариств (читальні, співочі, гімнастичні, жіночі та інші товариства).

3) Ці культурні здобутки українців знищив систематично румунський режим, що видно зі слідуючого: у цілім kraю не має тепер ні одної народної, середньої ані вищої школи з українською викладовою мовою. Української мови, матіріній мові українських дітей, не вчиться навіть як предмету науки. Безперестанні переношення учительських сил нищать їх існування та їх сімейне життя. Українські молоді греко-православного віроісповідання, яка становить більшість шкільної дітів, не подається навіть науки релігії в українській мові. Тому, що українська шкільна дітвора засуджена учитися в румунській, отже для неї чужій мові, то-ж і висціди науки з зовсім не вистарчаючі. Багато гірші с наслідки виховання, коли зважимо, що павіт молитва вимовляється не в матірній, але в румунській мові. Із вище згаданих товариств з бідою животів ще лише коло 10-ти.

Військовий стан, який на основі міжнародного права, зовсім неоправданий, але під яким стогне відоме, як спокійне, українське населення, цілковито спинює духовний та господарський розвій українців на Буковині.

4) Ще треба піднести також і те, що від дуже вбогого українського селянства Буковини, у великий мірі, очевидчики пропризовано, відтягнено ті землі, які походили з вивласнення і були призначенні для нього. Бо з досілостей, що були призначенні на цю ціль, та які мали всього 10.000 гектарів, 5000 гектарів з'ужито на колонізацію румунськими селянами, яким попризначувано по 5 гектарів землі. Крім того цим колоністам з боку правительства доставлено господарські будинки

та інвентарь. В цей спосіб підкоується господарське існування українських селян.

5) Не підлягає ніякому сумніву, що наведене в горі, згідно з правдою, поступованием румунського правительства з українцями Буковини, є противне договорові про національні меншості, якій заключено в Парижі 9 грудня 1919 року, договорові, якій Румунію обов'язує».

Пані, мені не треба давати Вам більших пояснень. Це-ж факти, які голосно говорять самі за себе. Ми дійшли чині до такого стану, при якому, несучи всі обов'язки, ми не маємо найменших прав. Ми мусимо ризикувати своїм матеріальним існуванням лише через те, що ми наважуємося визнавати себе українськими націоналістами.

Між тим, правительство пічним не ризикувало-би, як би воно задоволило наші національні потреби, бо в нашому розумінні державності і націоналізму не має точок, які-бі викликали тертя. Румунія примушує нас витрачати наші сили, які є тако-ж її силами, на боротьбу за справи, які не мусіли-би викликати жадної дискусії.

Я звертаюся до вас, матері румунські, матері угорські, матері німецькі і до всіх інших, які є тут і на цілом світі, — скажіть ви мені: чи справедливо, що нам закидають, як злочин те, що ми — українські матері — навчамо наших дітей молитися Господу Богу на рідній мові?... (Гучні загальні оплески).

Пані, я Вас запевнюю, що особа, яка не є глибоким націоналістом, не може бути людиною до кінця чесною, не може мати характеру, що заслуговує на довірря. Не довіряйтеся тим- елементам без коріння, котрих вітер приносить у ваші обійми, бо той- же самий вітер, який вам приніс їх, він-же їх і унесе при своєму відвороті. Спрайтесь на нас, на елемент сталий, на елемент, який тяжко зрушити з місця, який не плаzuватиме, який вам не скаже: «я більше не я, хочу бути тобою», але який простягне руку, і, оставши гор-

дим і правдивим, скаже: «І остаюся тим, чим я є, але я хочу бути твоим приятелем».

Тільки таким чином, зберігаючи індивідуальність кожного народу і даючи йому можливість розвитку в його дусі, знайдуть народи той шлях, який доведе їх до спільної мети --- до миру». (Гучні загальні оплески)...

Треба признати, що виступ української делегатки зробив приемче й велике враження не тільки на представниць інших меншостей (німкень, угорок та жидівок), але він заімпонував і представницям румункам.

Всі виступи пані О. ГУЗАР на з'їзді викликали загальну увагу. Пояснюються це тим, що пані ГУЗАР виявила здібності з чисто жіночою м'якістю і бездоганною тактовістю торкатися й говорити про самі болючі та дражливі речі. Можна сказати без жадного перевільшення, що пані О. ГУЗАР була центральною фігурою з'їзу жіночих товариств національних меншостей в Румунії.

Меморандум українських жіночих товариств, зачитаний пані О. ГУЗАР, зробив на всіх присутніх своїми фактичними даними надзвичайно велике враження. Більшість делегаток просили їм дати цей меморандум. Меморандум було надруковано на українській, французькій та німецькій мовах і роздано делегаткам з'їзу.

Для налагодження спільної праці з'їздом обібрали екзекутивний комітет, в який війшли: п. п. БОТЕЗ, КАНТАКУЗЕН, НЕГРУЦІ, СЕУЛЕСКУ, РОМАНЧАНУ, ПАКСІМАДЕ-ГЕЛЬМЕДЖАНУ, ОДОБЕСКУ, ЧЕРНЕС і від національних меншостей: Гретті ЕС-КЕР, ГУСТЕРБЕРГ, ОЛЬГА ГУЗАР, Пауліна БЕТЛЕН, БАРОЦІ та ЕДАРКІ.

Слідуючий з'їзд жіночих товариств в Румунії має відбутися в квітні місяці 1926-го року, в Трансильванії.

На цьому конгресі мають бути дані офіційні відповіді на подані нині меморандуми. (УКРАЇНТАГ)

В ФРАНЦІЇ.

— Український артистичний гурток. 30 жовтня і 3 листопаду відбулися в Біянкурі загальні збори Українського Артистичного Гуртка. Одноголосно було прийнято статут Гуртка. Ціль — поширення українського мистецтва серед громадянства в межах Франції і ознайомлення з ним чужинців. Керування справами покладено на управу, складену з трьох чоловік: голова Хведір Фисун, заступник-адміністратор Іван Карбовський і секретар-скарбник Задніпівський. Артистичний гурток зараз і приступив до праці. Від всіх членів поступили добровільні внески, не менше од п'яти франків. Гурток буде мати касу взаємної допомоги та бібліотеку. Український Артистичний Гурток запрошує всіх емігрантів-українців, що перебувають в околицях Париза, та українських артистів відгучнувшись та у вільний час зайняти до нього. Гурток хоче в короткому по змозі часі організовано дати де-якільки вистав, виступити з хором, декламацією, музикою, та пригадати національні українські танці. Нехай серце наших братів знайде хвилину відпочинку в артистичній хаті, нехай кожен, хто зможе стане в допомозі цій національній праці. Адреса: «Hôtel Excelsior, 12 rue de la Ferme. Billancourt (Seine) Jean Karbovsky»

— Життя Паризької громади. Після літньої перерви в серпні місяці життя громади знову одновидієся. Громада збирається що-суботи. Крім зазначених в почереднім числі «Тризуба» лекцій пн. Прокоповича й Токаржевського-Каращевича, було зроблено два повідомлення на біжучі теми п. Косенком, а останньою суботи (7. XI) прочитав доклад п. Шумицький: «З боротьби за державність».

Громада одержує газети: «Діло», «Кападійський Українець», «Свободу» і «Нову Громаду». Недавно розпочато курси французької мови. Два відомих дарігенти, які є членами громади, тн. Кири-

ченко й Миколайчук задумують дати концерти під ауспіціями громади. Взагалі життя громади очіло, як збільшується і кількість членів.

Цієї суботи, цеб-то 14-го листопаду, мають бути загальні збори громади. На порядку денному поміж іншими стоїть переображення Ради громади, якої уповноваження кінчактається 9-го цього місяця.

З українського спортивного життя.

Перший з'їзд укр. соціальних організацій в Ч. С. Р. Українські соціальні організації в Ч. С. Р., розкидані по цілій території республіки, провадили свою працю самостійно й довший час мріяли про об'єднання та організацію, що дали-б Ім можливість виступити перед чехами та перед всеславянським соціалізмом, як певній одиниці.

Таких організацій нараховувалось у Чехії 5, що об'єднували до 250 соколів.

Перший з'їзд відбувся в Подебрадах 17 жовтня б. р. при участі пп. Дарагана (Брно), Телятинського (Піцибрам), Бучинського (Прага-Січ), та представників Подебрад Ереміїва та Гавруна.

З'їзд під головуванням П. Ереміїва з секретарем Телятинським зайнявся питаннями організаційними та ухвалив обрати тимчасову управу Союзу Укр. Соколів у Ч. С. Р. для переведення справ організації та реєстрація соколів. Головою Управи обравно п. Ереміїва, секретарем п. Гавруна та скарбником п. Бучинського.

Іранця з'їду та дальша організація мають величезне значення для виступу українців на 8-му всесоюзькому з'їзді, що має відбутися в Празі в червні 1926 р.

Олімпіада в Подебрадах 17-18 жовтня 1925 р. відбулася в надзвичайні тяжких обставинах. Ногана погода зіпсуvala пляц, дощ та різкий холодний вітер мало сприяли змаганням. Ли-

ше завзятості спортсменів та енергії провідників можна завдячити, що змагання взагалі відбулися.

Українські клуби представили: Брно 6 заступників, Прага 3, Пшибрам 2, Позефів 1 та Нодебради 12.

Олімпіада відкрилася промовою голови УІСС. М. Ереміва, після чого зараз-же приступили до змагань. Комітет складався з 4 чехів та 4 українців, що мало надати йому найбільшу безеторонності. Не вважаючи на тяжкі обставини спортсменам вдалося підтвердити два попередніх рекорди: 100 м. Холодний 12 с. та мет ратищем Опадчий 41. 85. Крім того рекорд в троєсноці був значно поліпшений Опадчим 12. 03. Цілком змагань відбулися два п'ятиборі на призи, пожертвовані місцевими укр. студентськими організаціями. В одному перші місце здобув Холодний (Нодебради 9 балів, а в другому Задуцький. (Прага 9 балів.) Всі, що здобули перші місця, дістали нагороди, або річеві (годинники, спортивне убралище), або бронзові барельєфні дошки з написами та дипломи. По закінченню Олімпіади відбувся товариський чай, на якому промовляли представники спортивних клубів та різких організацій, та роздача нагород.

Виселді змагань:

100 метрів: 1 — Холодний (Под.) 12 с; 2 — Гончарів (Под.) 12. 2; 3 — Сокович (Под.) 12. 4;

400 метрів: 1 — Холодний 1:01; 2 — Гончарів 1:2. 8; 3 — Телятинський (Пшибрам) 1:3. 6;

800 метрів. 1 — Телятинський 2:27. 1; 2 — Оснач (Под.) 2:29. 9.;

1500 метрів. 1 — Опадчий (Под.) 5: 11, 5; 2 — Оснач 5: 13, 4.

Ратище: 1 — Задуцький (Прага) 41. 54; 2 — Шкода (Под.) 35. 48; по за конкурсом Опадчий 41. 85.

3-ї скок: 1 — Опадчий 12. 03; 2 — Задуцький 11. 24; 3 — Холодний 11. 01.

Скок далекий з місця: 1 — Холодний 2. 51. 5; 2 — Гончарів та Газдяцький 2. 50.

Скок високий з розбігу: 1 — Хомічевський (Под.) 145; 2 —

Задуцький 115, 3 — Холодний 140.

Куля: 1 — Задуцький 9. 05; 2 — Гордєнко 8. 64, 3 — Бурда (Брюн) 8. 59.

Скок далекий з розбігу: 1 — Задуцький 5. 35; 2 — Холодний 5. 32; 3 — Гордєнко 5. 31.

Скок з тичкою: 1 — Шкода 2. 80,

Лиси: 1 — Бурда, 2 — Задуцький, 3 — Гордєнко.

Виселді через вище згадані причини ні в якій мірі не характеризують сил наших спортсменів; наводимо їх лише з історичного інтересу.

Таким чином Подебради дістали 7 перших місць, Прага 3, Брно 1 та Пшибрам 1.

М. С.

З європейської преси.

Пап. Х. Раковський, новий посол більшевицький у Франції. Христіян Раковський родився 13.V. 1873 р. у Добруджі, як болгарин. До 1888 р. живав і вчився в Болгарії. Вчитель, якій звичайно не трапляються у світі, з якого виходять дипломати, примусили його книгти свою батьківщину, і він кінчив свою науку в Швейцарії і Франції, де практикував як лікарь і мав по словам п. Лé Монзі статифранцузьким громадянином. Повернувшись до себе, коли Добруджу було прилучено до Румунії, п. Раковський був діяльним румунським соціалістом, якого під час війни влада була примушена тримати під арештом. Звільнені вічені російські війська румунського фронту звільнили його, коли вибухла революція у 1917 р. Переїхавши до Росії, з якою він до 1917 року не мав нічого спільного, п. Раковський став одним з дрібних сільграбітників большевицького правителства. Різкі його спроби письменської діяльності головним чином з обсягу соціології були мало успішними і з маси большевицької паперової продукції не виділялися ані формою, ані змістом.

У 1918 р. після того, як 4 грудня

1917 р. большевицьке російське правительство, визнане незалежність Української Церкви, п. Раковський появляється у Київлян голова російської міжвоєнної делегації для встановлення кордонів між Росією та Україною. Переговори ці не довели справи до кінця, і коли після змін, які мали місце в зимі 1918 р., на Україні вибухла друга українсько-російська війна, п. Раковський появляється у Харкові вже, як «вільно вибраний» українськими комуністами «Голова Ради Народних Комісарів Соціалістичної Радянської Республіки». Появився тоді павільон у закордонній пресі заяві п. Раковського про повну незалежність України від Москви, про те, що він є дійсно головою вільного у своїх руках правительства. На той час, коли у цій установі готовувє п. Раковський, принаходить як раз пайстріципціє бути впроваджені чеськістів і карних відділів червоної армії. Вся країна, що знаходилася під владою п. Раковського, залита морем крові, висипається і пиниться систематично як морально, так і матеріально.

Серед населення цей спосіб господарювання викликавши обурення, і ті, хто «вибірдав» Раковського або швидше московська влада, що його призначала, мусіли времіні його відміннати — зараздо вже п. Раковський у ролі

глави українського уряду являється аномалією, зараздо вже був чужий Україні.

З того моменту ід. загальної політики і адміністрації повертається п. Раковський до дипломатії. Іде до Лондона як шарже д'afeur, приймає участь, хоч і другогорядну, у генуезькій та лозанській конференціях, павізує перші питання визнання Францією большевицького правительства, наречти імена своїх невдач на лондонському грунті, невдач, про які недавно писав так яскраво «Дейлі-Мейс», приїздить до Парижу посполом, де якгадають його зверхи, тому буде легче з французьким правительством і французькими колами вести ту роботу, за яку прийшлося йому поспілути Лондон.

«Кадріль амбасадорів» так називає «Le Journal» (28. X) переміни, що зайшли вsovітському дипломатичному світі останніми часами; з переміщенням посольств в Лондоні та Парижі. «Причини переміни дуже поважні, — говорить газета: — Пан Красін нічого не зробив в Парижі, тому що він не зміг регулювати питання про борги. А Панові Раковському не пощастило в Лондоні, бо правительство консервативне англійське гостропільнуше пропаганди комуністичної».

До відома громадянам у Франції.

Генеральна Рада Союзу Укр. Емігр. організацій подає до відома, що прибув до Франції пан отець Гречишкін. і справа організації православної української парафії стає на реальний ґрунт.

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДСЬКОГО ВИДАВНИЧОГО ФОНДУ*).

ВИЙШІ ДО 1/IX. 1925 РОКУ:

1. С. РІНДІК — Міцність матеріалів, курс високих технічних шкіл: технологічних інститутів, механічних та інженерних відділів політехнікумів. З міст: Розтяг, стиск, скіс, кручення, гнуття, динамічний обтяг. 364 ст., 8⁰. З додатком термінологічного словника та 214 рисунками. Ц. § 3.00.
2. С. РУСОВА — Теорія і практика дошкільного виховання. 128 ст., 8⁰. Ц. § 0.60.
3. Проф. Др. В. ЯНОВСЬКИЙ — Сучасне лікування венеричних хвороб, з чеської мови перекл. Др. А. Гончаренко. 118 ст. Ц. § 0.50.
4. Др. Ф. БУРІАН — Пластична хірургія, з 24 ілюстр., з чеської мови перекл. Др. А. Гончаренко. 32 ст. Ц. § 0.30.
5. Проф. О. ШУЛЬГІН — Нариси з нової історії Європи. 220 ст. Ц. § 1.00.
6. Др. А. ГОНЧАРЕНКО — Загальна гігієна. 201 ст. Ц. § 1.00.
7. Проф. Ф. ЯКІМЕНКО — Практичний курс науки гармонії в 2-х част., підручник для шкіл різних типів. З задачником. 132 ст. Ц. § 1.00.
8. І. ІВАСЮК — Кубань, економично-статистичний нарис. 120 ст. Ц. § 0.75.
9. М. ПАВЛЧУК — Коротка анатомія для студентів медицини. З передмовою акад. А. Старкова. 116 ст. Ц. § 0.75.
10. Проф. Д. АНТОНОВИЧ — Триста років українського театру (нарис історії українського театру). 276 ст. Ц. § 1.35.
11. Др. ЯКІМ ЯРЕМА. Провідні ідеї філософії Т. Г. Масарика. Ц. § 0.30.
12. Проф. Е. ІВАНЕНКО — Аналітична геометрія. 121 ст. Ц. § 3.50.
13. Проф. Ф. ІСЕРБИНА — Історія статистики і статистичних установ. 288 ст. Ц. § 1.50.
14. К. МИХАЙЛОВ — Підручник молочарства для вищих сільсько-господарських шкіл. Ч. I. Молокознавство. 161 ст. З 63 мал. Ц. § 0.90.
15. Проф. М. ЧАЛІКІВСЬКИЙ — Алгебра, курс середньої школи і для самонавчання. Кн. I. ст. XII 452. Ц. § 3.70.
16. Модерне українське мистецтво: Вип. I: Проф. Д. Антонович — Група Пражської Студії. Франц. і укр. текст. З 32 репродукціями. Ц. § 0.90.
17. Проф. С. БОРОДАЕВСЬКИЙ — Історія кооперації. Ст. 448. Ц. § 2.50.
18. М. РАШЕВСЬКИЙ — Рафінаж цукру, під редакцією і з додатками інж. Фролова та з 30 мал. 224 ст. Ц. § 1.50.
19. Акад. А. СТАРКОВ — Загальна біологія, з малюнками.

*) Praha-Vrsovice, 665. Tchécoslovaquie.

ТРИЗУБ

Тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, виходить що неділі у Парижі при участі видатних літературних сил під загальною редакцією Вячеслава ПРОКОПОВІЧА.

Рукописі, пристані до редакції, повинні бути висані на однім боці аркуша на машині, або від руки, але абсолютно чітко. Редакція залишає собі право скорочувати рукописи. Неприйняті рукописи переховуються протягом двох місяців і повертаються на бажання автора за його кошт. Гонорар за прийняті статті виплачується по надрукуванню.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

	на місяць	до кінця р.-
у Франції	12 фр.	33 фр.
у Чехословаччині	20 корон	55 корон.
у Польщі	4 злоті	11 злотих
у Румунії	120 лей	330 лей
у Німеччині	4 рентмар.	11 р. мар.
у Сполучених Штатах Іні. Америки	1 долар	2 д. 75 ц.
у Канаді.....	1 долар	2 д. 75 ц.

Передплата приймається з першого і пятнадцятого кожного місяця.

Ціна окремого числа:

у Франції — 3 фр., у Чехословаччині — 5 корон, у Польщі — 1 злотій, у Румунії — 30 лей, у Німеччині — 1 рентемарка, у Сполучених Штатах Північної Америки — 25 центів, у Канаді — 25 центів.

Журнал набувати можна в Парижі:

на станціях метро,
на залізничних двірцях,
в книгарні В. Поводецького, 13 rue Bonaparte, Paris VI.

Крім того журнал передплачувати й набувати можна у представників «Тризуб»:

- 1) В сполучених Державах Іні. Америки — V. Kedrovsky, 30 E. 7 th Street, New-York, City.
 - 2) В Канаді — W. Sikewitch, 512 Baimerman av. Winnipeg; Man.
 - 3) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche. 7. Bucarest.
 - 4) В Чехословаччині — Прага; F. Slodecky, Horni Cernosice u Praby, Villa Krotochvil.
- Podebrady — Dr. Modest Levicky, Bouckova, 225, Podebrady.
- 5) В Польщі — W. Prychodko, ul. Dluga, 29, Hotel Polski, 9. Warszawa.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII
одиничні 9 1/2 — 11 год, вранці і 3-5 год, поподудні, крім неділь та свят.
Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boite post. №15. Paris XIII.

Адміністратор: I. KOSENKO.

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Продамо всіх наших прихильників подавати свої адреси та пред'явувати передплатників.